

Begrebsforklaring

Nedenfor præsenteres fire begreber, som er centrale for forståelsen af Værnepligtsrapporten:

- Forsvarets Dag (session)
- Værneret
- Totalforsvarsstyrken
- Særtjenesterne

Forsvarets Dag (session)

Forsvarets Dag blev oprettet som led i omlægningen af værnepligten i forbindelse med forsvarsforlig 2005-2009.

På Forsvarets Dag gennemføres sessionshandlingen for både mænd (pligtige) og kvinder (frivillige). Forsvarets Dag har til formål at afklare den enkeltes egnethed til aftjening af værnepligt, at orientere om muligheden for at indgå aftale om frivillig aftjening af værnepligtstjeneste samt at rekruttere til forsvaret, Beredskabsstyrelsen og hjemmeværnet. Dagen anvendes således tillige til at præsentere de unge for job- og uddannelsesmuligheder i forsvaret, Beredskabsstyrelsen og som frivillig i hjemmeværnet.

Målsætningen er også at give den del af de unge mennesker, som ikke fremover får berøring med forsvaret eller Beredskabsstyrelsen, information om disse myndigheders rolle i samfundet.

Forsvarets Personeltjeneste indkalder med baggrund i Grundlovens § 81 alle 18-årige mænd, svarende til ca. 37.000 årligt i 2011. Herudover inviteres alle 18-årige kvinder til Forsvarets Dag, svarende til ca. 34.000 årligt i 2011. Tallene er steget støt siden etableringen af Forsvarets Dag i 2006. En ungdomsårgang vil stige til samlet ca. 72.800 i 2013, hvorefter den vil falde med ca. 10 % i perioden 2013-2021.

Forsvarets Dag er et endags arrangement. Der gennemføres årligt knapt 200 arrangementer på fem rekrutteringscentre.

Forsvarets Dag indledes med en orientering om værnepligten, en orientering om forsvarets rolle i samfundet samt en orientering om uddannelsesmuligheder i forsvaret og Beredskabsstyrelsen. Herefter gennemfører man en skriftlig sessionsprøve og en helbredsundersøgelse.

Værneret

Begrebet værneret blev indført ved en ændring af lov om forsvarets personel i 1998, hvorefter kvinder fik mulighed for at aftjene værneret på værnepligtslignende vilkår.

Kvinder gives i den forbindelse muligheden for at møde til session, idet de, jf. værnepligtsloven § 21a, inviteres hertil, hvis de har bopæl i Danmark. Der er ikke mødepligt for kvinder, ligesom kvinder ikke trækker et lodnummer.

Værnepligtsudvalget

Kvindes mulighed for at aftjene værneret på værnepligtslignende vilkår udmøntes ved, at kvinderne indgår en kontrakt mhp. denne tjeneste. Kvinder på værnepligtslignende vilkår følger værnepligtsuddannelsen på samme vilkår og med samme aflønning som de mandlige værnepligtige.

Udvalget arbejder med flere forskellige modeller, hvor værnepligten erstattes af en værneret. I den forbindelse svarer værneret til den ordning, som i dag gælder for kvinder, når de aftjener "værnepligt".

Indførelsen af en generel værneret, der også omfatter mænd, vil ikke give et ubegrænset antal unge mulighed for at komme ind i forsvaret eller Beredskabsstyrelsen. Antallet på værneretsordningen afhænger af de forskellige opstillede modeller i Værnepligtsundersøgelsen.

Totalforsvarsstyrken

Totalforsvarsstyrken blev indført i forbindelse med implementeringen af forsvarsforlig 2005-2009 mhp. at kunne understøtte og supplere samfundets samlede beredskab i de helt særlige tilfælde, hvor Danmark eller dele af landet måtte blive ramt af ekstraordinære forhold og katastrofesituationer, herunder krig. Totalforsvarsstyrken er således tænkt anvendt i de tilfælde, hvor der ikke er tilstrækkelige ressourcer ved forsvarets stående enheder (fastansat personale), ved det kommunale og statslige beredskab og ved hjemmeværnet.¹ Der har endnu ikke været en situation, hvor totalforsvarsstyrken har været helt eller delvist aktiveret.

Totalforsvarsstyrken består af hjemsendt personale, der som værnepligtige har gennemført basisuddannelsen i forsvaret. Personalet står til rådighed for totalforsvarsstyrken i 3 år. Inden for denne periode kan de tidligere værnepligtige aktiveres i op til 3 måneder i forbindelse med løsning af totalforsvarsopgaver for det danske samfund. Hensigten med totalforsvarsstyrken er, at den over en treårig periode skal opbygges til at bestå af ca. 12.000 mand. Der er oprettet en såkaldt Regional Føringsstruktur bestående af reservepersonel, som har til opgave at lede og føre totalforsvarsstyrken. Føringsstrukturen er underlagt totalforsvarsregionerne.

Særtjenesterne

De værnepligtiges tjeneste ved særtjenesterne støtter forsvarets opgaveløsning for Kongehuset.

Særtjenesterne omfatter Vagtkompagniet og Hesteskadronen (begge ved hæren) samt Kongeskibet Dannebrog (søværnet).

De værnepligtige fra særtjenesterne kan på linje med værnepligtige fra basisuddannelserne efter endt værnepligt søge om at gennemgå Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

De værnepligtige ved særtjenesterne indgår imidlertid ikke i totalforsvarsstyrken efter hjemsendelse, hvilket skal ses i lyset af, at værnepligten ved særtjenesterne er mellem otte og tolv måneder.

Til Vagtkompagniet ved Den Kongelige Livgarde i hæren indkaldes der tre gange årligt ca. 290 værnepligtige, svarende til en ramme på ca. 580 årsværk.

¹ Aftale om forsvarets ordning 2005-2009, p. 3.

Værnepligtsudvalget

Tjenesten ved Vagtkompagniet er kendetegnet ved fire måneders vagttjeneste efter basisuddannelsen på ligeledes fire måneder, idet vagttjenesten bestrides på alle de kongelige slotte, på Vagtkompagniets kaserne og på Kastellet. Endvidere kan kompagniet deltage i særlige æreskommandoer og højtideligheder i forsvaret.

Til Hesteskadronen ved Gardehusarregimentet i hæren indkaldes der to gange årligt ca. 48 værnepligtige, svarende til en ramme på ca. 96 årsværk.

Tjenesten for de værnepligtige ved Hesteskadronen er efter fire måneders basisuddannelsen kendetegnet ved ridetræning, staldtjeneste og eskortetræning i tre måneder, derefter fortsat ridetræning og eskorte for Kongehuset i fem måneder.

Hesteskadronen har særlige logistiske forhold og kapaciteter i relation til heste, som de værnepligtige bliver uddannet i at håndtere og anvende. De værnepligtige deltager i eskorter for Kongehuset – hovedsageligt indenlands bl.a. i forbindelse med statsbesøg, nytårskure mm. Ved særlige lejligheder er det nødvendigt at indkalde andet fastansat personale til støtte for Hesteskadronen – fx i forbindelse med nytårskuren.

Til Kongeskibet Dannebrog ved søværnet indkaldes der årligt ca. 39 værnepligtige, svarende til en ramme på ca. 29 årsværk.

Tjenesten ved Dannebrog er kendetegnet ved ni måneders værnepligt, hvor der indledes med et fire ugers grundmodul af basisuddannelsen på lige fod med øvrige værnepligtige i søværnet. Når grundmodulet er gennemført, har de værnepligtige fået tildelt en funktion/stilling i forhold til opgaverne på Dannebrog. Derefter gennemføres funktionsuddannelser i ca. 1½ måned efterfulgt af fortsat uddannelse og tjeneste ved Dannebrog, herunder sejlads med Kongehusets medlemmer, i ca. 6½ måned.